

KITOBXONLIK SALOHIYATINI OSHIRISHDA ADABIYOT DARSLIKLARINING O'RNI

Muhayyo Shomuradova,

Xalqaro innovatsion universitet talabasi

Ilmiy rahbar: Nilufar Xamidova,

XIU o'qituvchisi

Annotatsiya. *Mazkur maqolada kitobxonlik madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishda adabiyot darsliklarining o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, adabiyot darsliklari orqali o'quvchilarda badiiy tafakkur, estetik did, mustaqil fikrlash va kitobxonlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari yoritiladi. Zamonaviy ta'lim jarayonida adabiyot darsliklarining mazmuni, tuzilishi va metodik imkoniyatlari kitobxonlik salohiyatini oshirishning muhim omili sifatida baholanadi.*

Kalit so'zlar: *kitobxonlik, adabiyot darsligi, badiiy tafakkur, o'quvchi shaxsiyati, estetik did, mustaqil fikrlash, o'qish madaniyati, ta'lim jarayoni.*

Abstract. *This article analyzes the role of literature textbooks in the formation and development of reading culture from a scientific and theoretical perspective. It also highlights the issues of developing artistic thinking, aesthetic taste, independent thinking and reading competencies in students through literature textbooks. In the modern educational process, the content, structure and methodological capabilities of literature textbooks are evaluated as an important factor in increasing reading potential.*

Keywords: *reading, literature textbook, artistic thinking, student personality, aesthetic taste, independent thinking, reading culture, educational process.*

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni har tomonlama barkamol, keng dunyoqarashga ega, mustaqil fikrlaydigan shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Kitobxonlik insonning nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki uning ma'naviy olamini boyitadi, estetik didini shakllantiradi, tafakkurini rivojlantiradi va hayotga bo'lgan qarashlarini chuqurlashtiradi. Ayniqsa, yosh avlodda kitobxonlik salohiyatini oshirish masalasi bugungi kunda dolzarb pedagogik va ijtimoiy muammolardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu jarayonda adabiyot fanining, xususan, adabiyot darsliklarining o'rni beqiyosdir.

Adabiyot darsliklari o'quvchilarning badiiy tafakkurini shakllantirish, ularni kitobga qiziqtirish, mustaqil mutolaa ko'nikmalarini rivojlantirishda asosiy manbalardan biri hisoblanadi. Darsliklarda berilgan badiiy asarlar o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik holati va dunyoqarash darajasini inobatga olgan holda tanlanadi. Bu esa o'quvchilarning mutolaaga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda

Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Adabiyot darsliklarida milliy va jahon adabiyotining sara namunalarining berilishi o'quvchilarning adabiy dunyoqarashini kengaytiradi, ularda milliy qadriyatlarga hurmat, umuminsoniy g'oyalarga sadoqat tuyg'usini shakllantiradi.

Adabiyot darsliklarida berilgan badiiy matnlar orqali o'quvchilar hayotiy voqealarni chuqurroq anglay boshlaydilar. Badiiy asarlarda aks etgan insoniy fazilatlar, ezgulik va yovuzlik, vatanparvarlik, sadoqat, mehr-oqibat, insonparvarlik kabi tushunchalar o'quvchilarning ma'naviy kamolotida muhim o'rin tutadi. Shu jihatdan qaraganda, adabiyot darsliklari nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega hisoblanadi. Badiiy asarlar orqali o'quvchilar hayotiy tajriba orttiradi, turli xarakterdagi insonlar obrazlari orqali inson ruhiyatini anglashga harakat qiladi. Bu esa ularning kitobxonlik salohiyatining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kitobxonlik salohiyatini oshirishda adabiyot darsliklarining yana bir muhim jihati shundaki, ular o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Darsliklarda berilgan savol va topshiriqlar o'quvchilarning asarni chuqur tahlil qilishiga yordam beradi. Qahramonlarning xatti-harakatlariga baho berish, asar g'oyasini aniqlash, muallif fikrini tushunish, asar voqealarini tahlil qilish kabi topshiriqlar o'quvchilarning tafakkurini rivojlantiradi. Bu esa kitobxonlik madaniyatining shakllanishida muhim omil hisoblanadi. O'quvchilar badiiy asarlarni o'qish orqali o'z fikrini mustaqil bayon etish, voqea-hodisalarga tahliliy yondashish, hayotiy xulosalar chiqarish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Adabiyot darsliklarining kitobxonlik salohiyatini oshirishdagi yana bir muhim jihati – ularning janriy xilma-xilligidir. Darsliklarda she'riy asarlar, hikoyalar, qissalar, romanlardan parchalar, dramatik asarlar berilishi o'quvchilarning turli adabiy janrlar bilan tanishishiga imkon yaratadi. Bu esa o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish bilan birga, ularni turli janrdagi asarlarni mustaqil o'qishga undaydi. Natijada o'quvchilarning kitobga bo'lgan qiziqishi ortadi va mutolaa madaniyati shakllanadi.

Shuningdek, adabiyot darsliklari o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Badiiy asarlarni o'qish orqali o'quvchilar boy lug'at zaxirasiga ega bo'ladilar, ularning og'zaki va yozma nutqi rivojlanadi. Bu esa kitobxonlik madaniyatining shakllanishida muhim omillardan biri hisoblanadi. O'quvchilar badiiy asarlarni o'qish jarayonida tilning badiiy imkoniyatlarini anglay boshlaydilar, obrazli ifodalarni tushunadilar, estetik zavq olishni o'rganadilar. Zamonaviy ta'lim jarayonida adabiyot darsliklarining metodik imkoniyatlari ham

kengayib bormoqda. Bugungi kunda darsliklarda interfaol topshiriqlar, ijodiy mashqlar, mustaqil mutolaa uchun tavsiyalar keng o‘rin olmoqda. Bu esa o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil o‘qishga undaydi. Mustaqil mutolaa uchun tavsiya etilgan asarlar o‘quvchilarning kitobxonlik salohiyatini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. O‘quvchilar darslikdan tashqari qo‘shimcha asarlarni o‘qishga harakat qiladilar, bu esa ularning kitobga bo‘lgan qiziqishini yanada oshiradi.

Adabiyot darsliklari o‘quvchilarning estetik didini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Badiiy asarlar orqali o‘quvchilar go‘zallikni his etish, hayotga estetik munosabat bildirish ko‘nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning ma‘naviy kamolotiga xizmat qiladi. Estetik tafakkurga ega bo‘lgan shaxs esa hayotdagi voqea-hodisalarga chuqurroq baho bera oladi, o‘z fikrini asoslab bayon etadi.

Bugungi kunda yoshlar orasida kitobxonlikka bo‘lgan qiziqishni oshirish ta‘lim tizimi oldidagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda adabiyot darsliklarini takomillashtirish, ularni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida boyitish muhim ahamiyatga ega. Darsliklarda zamonaviy adabiyot namunalarining berilishi, o‘quvchilarni mustaqil mutolaaga yo‘naltiruvchi topshiriqlarning ko‘paytirilishi kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, adabiyot darsliklari o‘quvchilarning kitobxonlik salohiyatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular o‘quvchilarda badiiy tafakkur, estetik did, mustaqil fikrlash va mutolaa madaniyatini shakllantiradi. Adabiyot darsliklari orqali o‘quvchilar milliy va jahon adabiyotining eng yaxshi namunalaridan bahramand bo‘ladilar, ularning ma‘naviy dunyosi boyiydi. Shu bois ta‘lim jarayonida adabiyot darsliklaridan samarali foydalanish kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishning muhim omillaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdullayev, M. (2020). "O‘zbekistonda yoshlar kitobxonligi sotsiologik tahlili". *Ijtimoiy tadqiqotlar jurnali*.
2. Hasanov, B. (2019). "Raqamli asrda kitobxonlikning o‘zgarishi". *Ma‘naviyat va ma‘rifat jurnali*.
3. Murodova, S. (2020). "Kutubxonalar modernizatsiyasi va zamonaviy kitobxonlik". *Ta‘lim va innovatsiya*.
4. Rahmonov, D. (2018). *Pedagogik psixologiya*. Toshkent: O‘qituvchi.
5. Xudoyberdiyev, A. (2020). *Kitobxonlik madaniyati va o‘quvchilar motivatsiyasi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. G‘ulomova, Z. (2022). "Oila va kitobxonlik madaniyati: pedagogik yondashuvlar". *Pedagogika fanlari axborotnomasi*.